

Ο Κύκλωπας Πολύφημος

Το δράμα ενός τέρατος με «ειδικές ανάγκες»

«Ο καημένος ο Κύκλωπας. Μέχρι να φθάσει ο Οδυσσέας με τους άρπαγες εκμεταλλευτές του και το "νερό της φωτιάς", είχε μια Εδέμ, δεν πείραζε κανέναν, ήταν περήφανος για τον ντόπιο πολιτισμό του και τους γηγενείς θεούς του. Μειονεκτούσε από άποψη όρασης (αλλά ποιος μπορεί να πει ότι τα δυο μάτια είναι το φυσιολογικό;) κι όμως έβασκε τα πρόβατά του και τα γίδια του φροντίζοντας για την αειφορία των φυσικών πόρων, επικοινωνούσε με τα ζώα και τρεφόταν με γάλα και τυρί (α, ναι, μερικές φορές και με ανθρώπους). Στην αμόλυντη γη του, με τη σπάνια και προστατευμένη χλωρίδα και πανίδα, η κατάχρηση ουσιών ήταν άγνωστη και υπήρχε μια διαχείριση των πόρων από ισότιμους αυτόχθονες σε οικολογική ισορροπία, χωρίς γραμμικές ιεραρχίες, όπου κατασκευάσματα όπως ο γάμος, η οικογένεια, η θρησκεία ή ο νόμος δεν μπορούσαν να ηρωοποιήσουν κάποια ομάδα εις βάρος μιας άλλης». ¹

Αυτή θα ήταν μια υποθετική, αν και πιθανή κατά τον Αμερικανό συγγραφέα Hanson, άποψη των μοντεριστών της εποχής μας σχετικά με το πολύ επίκαιρο, βέβαια, ζήτημα της πολιτισμικής σύγκρισης (ή σύγκρουσης) και της ιδέας εν τέλει περί ανωτερότητας του ελληνικού πολιτισμού ως βάση του τρόπου, με τον οποίο σήμερα σκεπτόμαστε και δρούμε στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες. Οι Κύκλωπες, οι άνομοι γίγαντες, οι ανθρωποφάγοι και άξεστοι βοσκοί, που υπερασπίζον τα εξαιρετικής ποιότητας τυριά τους, έχουν το αναμφισβήτητο δικαίωμα να συνεχίζουν να υπάσχονται και να ικανοποιούν σε έναν βαθμό την ονειροπαρμένη και ταξιδιάρικη επιθυμία μας για περιπέτεια και περιδιάβαση σε μέρη εξωτικά (κάτι ας πούμε σαν Jurassic Park), όπου θα έχουμε την ευκαιρία να γνωρίσουμε «άκακα» τερατάκια. Το να ζωντανεύουμε επί της μεγάλης οθόνης λ.χ. γίγαντες και τέρατα μπορεί να φαίνεται μερικές φορές συναρπαστικό (παλαιότερα, που ήμαστε πιο «αθώοι», ήταν περισσότερο συναρπαστικό), αλλά κάποτε λόγω φυσικού κορεσμού θέλουμε περισσότερα πράγματα. Ποιος από εμάς, ας πούμε, δεν θα έβρισκε συγκλονιστικό να έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει, από κάποιο «θεωρείο» στη σπηλιά του Πολύφημου, τη σκηνή κατά την οποία καταβροχθίζει ο μονόφθαλμος γίγαντας τους απρόσκλητους επισκέπτες; Ξέρω ξέρω, μερικοί θα πουν: «υπερβολικά μεγάλο κόστος, δύσκολο να ελέγξεις τον χώρο, ποιος θα υποδυθεί τους συντρόφους του Οδυσσέα» και άλλα παρόμοια. Οι επιφυλάξεις πράγματι δεν είναι παράλογες. Εντούτοις δεν πρέπει να θεωρείται ως ικανοποιητική μια λύση, όπως αυτή του «Μεγάλου Αδερφού» (Big Brother), αφού μόνο και μόνο το γεγονός ότι οι συμμετέχοντες δεν είναι αριστά «ανώμαλοι» (ο όρος δεν χρησιμοποιείται υποτιμητικά και αναγνωρίζεται στον καθένα, όπως και στον Κύκλωπα, το δικαίωμα να υπάσχει ισότητα!), καθιστά το όλο εγχείρημα βαρετό και από ένα σημείο και μετά προβλέψιμο. «Εμείς για άλλα δυψάμε, άλλα λαχταράει η καρδιά μας». Για παράδειγμα, πολύ δυνατές συγκινήσεις προσφέ-

Η τύφλωση του Πολύφημου από τον Οδυσσέα και τους συντρόφους του. Λακωνική κύλινα. Γύρω στο 550 π.Χ. Παρίσι, Bibliothèque Nationale.

ρει η περίπτωση της εγκύου που κινδυνεύει με λιθοβολισμό σε κάποιο «πολιτισμένο» κράτος της Αφρικής ή ο ξυλοδαρμός μιας άλλης γυναίκας στον ισλαμικό κόσμο, η οποία τόλμησε να διαφοροποιηθεί από τα ταμπού της θεοκρατικής κοινωνίας της (η περίπτωση του ακρωτηριασμού της κλειτορίδας στο Ισλάμ προκαλεί αναμφίβολα ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον). Και μη σπεύσουν κάποιοι, που απολαμβάνουν την ασφάλεια και την ευημερία του δυτικού πολιτισμού, να πουν πως αυτά είναι πράγματα απολίטיστα και πως υποβιβάζουν τον άνθρωπο στην κατώτερη πολιτιστική βαθμίδα, λίγο πιο πάνω από εκείνη του ζώου, διότι θα πάρουν την «αποφασιστική» και καθόλα υποκριτική απάντηση από τους μοντεριστές: «δεν υπάρχουν ανώτεροι και κατώτεροι πολιτισμοί», αν και εμείς, οι «δυτικοί», μπορούμε να απολαμβάνουμε τα αγαθά του πολιτισμού μας, χωρίς να θεωρούμε όμως δεδομένο πως πρέπει να τα απολαμβάνουν και οι άλλοι. Ηθικά, δηλαδή, μπορούμε αφενός εκ του ασφαλούς να σχετικοποιούμε τα επιτεύγματα του αρχαίου ελληνικού και του σύγχρονου ευρωπαϊκού πολιτισμού και αφετέρου να «αναγνωρίζουμε το δικαίωμα» στους Αφρικανούς, στους μουσουλμάνους, στους Ινδούς, να πεθαίνουν από την πείνα ή από την έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, αρκεί να διατηρούν την εξωτική τους ετερότητα. Ετσι εμείς, που μετέχουμε στον δυτικό πολιτισμό, θα μπορούμε στο μέλλον να ταξιδεύουμε σε χώρες μαγικές και ονειρεμένες, χωρίς να γίνεται η ζωή μας στη Δύση (την οποία, βέβαια, δεν αλλάζουμε με τίποτα) υπερβολικά βαρετή.

Δημήτριος Ν. Γαρουφαλής
Αρχαιολόγος
Δ/ντής Σύνταξης

ΣΗΜΕΙΩΣΗ

1. V.D.Hanson-J.Heath, Ποιος σκότωσε τον Ομηρο; (εκδ. Κάκτος), σσ. 96-97.